

A man with short grey hair and a hearing aid in his right ear is sitting on a green wooden bench. He is wearing a blue and light blue striped sweater and blue trousers. A black lanyard with a smartphone attached hangs around his neck. He is smiling at the camera. The background is a light grey wall with horizontal slats. The ground is covered with fallen yellow and orange leaves.

Plads for dem alle

Styrket indsats for voksne mennesker
med handicap

SOCIAL PÆDAGOGERNE

Indhold

- 3 En forstærket indsats på voksenhandicapområdet
- 7 Hverdagsliv og boformer
- 13 Beskæftigelses- og uddannelsestilbud
- 19 Inklusion og deltagelse i lokalsamfundet
- 24 Efterskrift
- 26 Bilag: Det gode arbejde



En forstærket indsats på voksenhandicapområdet

Indsatsen over for voksne mennesker med handicap de sidste mange år har forbedret deres vilkår betragteligt. Voksne mennesker med handicap er i dag borgere, hvor de før var klienter. Den hjælp og støtte de har behov for skal ydes efter en individuel vurdering, hvor den førhen blev tildelt som en kollektiv ydelse. De har ret til at leve og bo i samfundet blandt andre medborgere med de samme valgmuligheder som alle andre. De skal behandles lige og beskyttes mod diskrimination.

Større rum for selvbestemmelse

Flere har fået egen bolig og større rum for selvbestemmelse. De kommer forholdsvis nemt rundt i lokalsamfundet. Kontakten til familie er øget. Voksne mennesker med handicap deltager i dag i en række fritids-, samværs- og beskæftigelsestilbud.

Rigtigt mange medarbejdere på voksenhandicapområdet arbejder målrettet og fokuseret på, at borgerne kan fremstå med deres ressourcer (frem for ved deres funktionsnedsættelse) i deres indbyrdes møde. Der arbejdes rundt omkring i vores botilbud, på de beskyttede værksteder og i aktivitets- og samværstilbuddene idérigt med at fremme borgernes indflydelse og selvbestemmelse.

Udviklingen er stagneret

Det er imidlertid ikke alle voksne mennesker med handicap, der har fået forbedret deres boligforhold og hverdagslivet er for mange fortsat institutionaliseret. Der mangler fortsat fritids- og arbejdstilbud indenfor den almindelige fritids- og beskæftigelsessektor, og for mange af dem, som har brug for særlig beskyttet beskæftigelse eller særlige samværs- og aktivitetstilbud er mulighederne utilfredsstillende.

Og hvad værre er. Der er ikke sket alverdens de sidste ti år. Alt for mange voksne mennesker med handicap bor i små og utilstrækkelige boliger. Uden egen hoveddør, køkken og bad. Alt for mange er uden indflydelse på deres egen dagligdag. Et fåtal er beskæftiget på det ordinære arbejdsmarked. De deltager sjældent på lige fod med andre i lokalsamfundets fællesskab, fritids- og kulturliv.

Forsøg på at rulle udviklingen tilbage

Der er plads til forbedringer, men i stedet er de politiske udmeldingerne dem, at hjælpen er gået for vidt, grænsen er nået. Der skal spares. Det er imidlertid andet og mere end kroner og øre, der er på spil. Talrige er de, som spørger, om man kan spole filmen en smule baglæns. Mange politiske beslutningstagere går direkte efter at få de socialpolitiske målsætninger og den sociale lovgivning rullet tilbage. Der er langt til målet et værdigt liv for voksne mennesker med handicap via medborgerskab – inklusion og deltagelse.

Gode fysiske rammer giver god trivsel

Der er en direkte sammenhæng mellem de utidssvarende boligforhold for voksne mennesker

med handicap og deres mulighed for at opretholde en tilværelse med respekt for deres ønsker og retten til et privatliv. Men, de fysiske rammer har også betydning for den organisatoriske og faglige kvalitet samt medarbejdernes arbejdsvilkår. Gode fysiske rammer giver ganske enkelt trivsel. Socialpædagogernes arbejdsvilkår og mulighed for at yde en kvalificeret indsats, tilpasset individuelt og på baggrund af den enkelte borgers samtykke, er i høj grad afhængig af, om støtten ydes i omgivelser, som sikrer borgernes integritet og værdighed.

På bosteder, hvor borgerne ikke selv har valgt at bo er der eksempelvis mindre interessefællesskab og flere konflikter mellem borgerne. Det kan skabe en grundstemning af utilfredshed og vrede, der igen virker ind på relationerne mellem beboerne indbyrdes og mellem beboere og medarbejdere. Det er ikke nemt på samme tid at skulle støtte den enkelte til selv at træffe valg og til at få indflydelse på egen tilværelse.

I den Voksenhandicapundersøgelse 2011 vi akkurat har gennemført blandt mere end 1500 af vores medlemmer, svarer næsten halvdelen af de adspurgte, da også, at konfliktniveauet er en stor belastning eller en belastning for det psykiske arbejdsmiljø.

Vanskeligt at fastholde inkluderende indsats

Undersøgelsen viser, at tilbud om aktivitet og samvær foregår i forbindelse med botilbuddet i 73 % af botilbuddene. Det gør det svært at hjælpe og støtte den enkelte borger til at opnå en mere aktiv hverdag med større livsudfoldelse i lokalsamfundet.

Det er vanskeligt at fastholde en inkluderende indsats, når kun en sjettedel af landets kommuner sigter mod, at voksne mennesker med handicap skal ud på det almindelige arbejdsmarked, og andre kun giver dem mulighed for deltidsbeskæftigelse på de beskyttede værksteder.

Når ledsagelse som socialpædagogisk bistand eller blot de almindelige ledsagetimer er utilstrækkelige har borgerne ikke adgang til at deltage i lokalsamfundets fællesskaber – fritids- og kulturtilbud. Det holder dem væk fra væsentlige samfundsmæssige funktioner og sammenhænge og gør det svært at understøtte deres ret til at færdes frit og deltage i samfundet.

Mellem rettigheder og styrbureaukrati

Socialpædagogernes arbejde er spændt ud mellem på den ene side handicappedes rettigheder og på den anden side et omfattende kommunalt styrbureaukrati, der undergraver fagligheden og borgernes myndighed over eget liv. Det socialpædagogiske arbejde for voksne handicappede er klemmt. Socialpædagogisk arbejde er en organisering af deltagernes tid, rum og aktiviteter i et livsperspektiv. Et arbejde der med BUM-modeller, performance management og lignende styringskoncepter er blevet fragmenteret. De handicappedes rettigheder og den konkrete udmøntning i den socialpædagogiske praksis får stadig vanskeligere betingelser efterhånden som økonomiske nedskæringer forringer mulighederne.

Nedskæringer og manglende påskønnelse er stærkt frustrerende og kan tage arbejdslysten fra hvem som helst. De mange frustrationer kan nemt sætte sig som mismod og tvivl på, om det er "det hele værd". Engagementet og entusias-

men bliver mindre og mindre. Medarbejderne giver op og en tilbagevendende indvending mod at organisere indsatsen på en måde, som for eksempel øger borgernes selvbestemmelse, bliver, at de ikke evner det.

Brug for en overordnet vision

Udviklingsperspektivet, den helt grundlæggende tilgang i det socialpædagogiske arbejde, forsvinder mere eller mindre. I værste fald driver frustrationerne medarbejderne ud i omsorgssvigt og nedværdigende behandling af borgerne.

Hvis ikke indsatsen på voksenhandicapområdet helt skal tabe pusten og miste engagementet er der brug for en fælles overordnet vision, som kan give retning til indsatsen. En ny vision for den fremtidige udvikling og fornyelse af området. En vision der kan genskabe entusiasmen, genopbygge selvværdet, den faglige stolthed og oplevelsen af at være del af et påskønnet og ambitiøst fælles projekt. Det skrev Det Centrale Handicapråd for to år siden i rådets årsberetning.

Det er den handske vi tager op. Der er brug for at sætte en ny dagsorden. Udadtil i offentligheden og blandt de politiske beslutningstagere om livsvilkårene for voksne mennesker med handicap og socialpædagogens arbejdsbetingelser. Vi vil som regeringen i sit grundlag, "have fokus på mennesker med handicap og deres vilkår".

Dagsorden for fremtidens socialpædagogiske indsats

Indadtil vil vi sætte en dagsorden om, hvordan det socialpædagogiske arbejde organiseres og udføres; hvilke vilkår og kompetencer, der skal være på arbejdspladserne for at støtten kan tilrettelægges og udføres i overensstemmelse med de handicappedes rettigheder.

En dagsorden, der kan udvirke ideer om, hvordan den socialpædagogiske indsats skal se ud i fremtiden:

- Hvordan skal udvalget af støttetilbud i hjemmet, den praktiske, pædagogiske støtte, organiseres og udføres for at borgerne reelt kan udøve deres selvbestemmelse?
- Hvordan skal indsatsen organiseres og udføres for at borgerne kan få adgang til et virksomt liv i arbejde og beskæftigelse?
- Hvordan skal indsatsen organiseres og udføres for at borgerne fuldt ud bliver inkluderet og deltager i lokalsamfundets fællesskaber?

En dagsorden hvor vi spørger os selv og hinanden om:

- Hvordan skal samfundets leve- og boligmiljøer, arbejdspladser, kultur-, fritids- og foreningslivet se ud, når der skal være "plads for os alle, plads for alle, der vil"?

Denne idé- og politikudvikling sætter vi i gang på en række status- og visionsmøder i kredsene, hvor temaerne er:

- Hverdagsliv og boformer
- Beskæftigelses- og uddannelses tilbud
- Inklusion og deltagelse i lokalsamfundet

På de følgende sider er temaerne hver især beskrevet med de relevante problemstillinger og udfordringer samt spørgsmål til diskussion. Teksterne og spørgsmålene er sammenskrævet sådan, at materialet skal give mulighed for at opsamle erfaringer og viden om den konkrete praksis samt basis for, at ønsker, forandringsmuligheder og ideer samles op.

Problemstillinger, udfordringer og spørgsmål som enhver arbejdsplads, der vil styrke og udvikle en stærkere faglighed, kan tage op til diskussion.



Hverdagsliv og boformer

Voksne mennesker med handicap er i dag borgere i eget hjem, frem for beboere på en institution. Et hjem er andet og mere end en bolig. Hjemmet er det sted, hvor man bestemmer selv. Det er afsats for deltagelse i det mere offentlige liv og det sted vi kan trække os tilbage til, når vi føler behov for det. Hjemmet er symbol på nærhed og intimitet. Et sted vi kan være private personer. Forudsætning for, at boligen opleves som et hjem er, at man kan indrette det, så det falder i ens personlige smag, at det er et personligt frirum, hvor man selv bestemmer egne regler, normer og værdier.

Boligen er ukrænkelig. Husundersøgelser, beslaglæggelse og undersøgelse af breve og andre papirer samt brud på post-, telegraf- og telefonhemmeligheden må, hvor ingen lov hjemler en særegen undtagelse, alene ske efter en retskendelse

(Danmarks Riges Grundlov § 72).

Næsten halvdelen bor sammen med mindst 30 andre

Det er ikke det, der i dag kendetegner en bolig for voksne mennesker med handicap. Socialpædagogernes botilbudsundersøgelse (2009) viste, at næsten halvdelen af de voksne handicappede, som bor i botilbud, bor sammen med 30 andre beboere eller flere. Den aktuelle voksenhandicapundersøgelse (2011) viser, at dette er uændret. Halvdelen af de adspurgte socialpædagoger svarer, at de arbejder på botilbud med plads til

mere end 30 borgere, som godt kan være klyngeboliger i et almindeligt boligkompleks eller et villakvarter.

De fleste botilbud placeret godt

Uanset størrelsen er i dag de fleste botilbud placeret rigtigt godt eller godt i forhold til en god brug af lokalsamfundet – nærhed til indkøb, gode offentlige transportmuligheder mv. Det svarer 81 % af de adspurgte i voksenhandicapundersøgelsen (2011).

Uagtet det forhold, at boligen og den socialpædagogiske støtte er adskilte størrelser, er det fortsat sådan, at personalefaciliteterne (kontor, mødelokaler, personaletovetter) på de fleste botilbud er en del af det fælles boligareal (Botilbudsundersøgelsen, 2009). Det giver i høj grad den voksne handicappedes bolig karakter af en arbejdsplads.

Fire ud af 10 bor på mindre end 20 kvadratmeter

Mere end 17.000 voksne handicappede bor på botilbud. Fire ud af ti – mere end 6.400 – bor på mindre end 20 kvadratmeter. Og seks ud af ti – mere end 10.000 – bor på mindre end 30 kvadratmeter. Flere end 9.600 har hverken eget køkken eller kogeniche. Flere end 8.000 har ikke egen hoveddør. Og flere end 5.900 har ikke eget bad. Det viste botilbudsundersøgelsen i 2009.

Sammenholdes tallene med tidligere undersøgelser¹ er antallet af små enkelt botilbud under 20 kvadratmeter de sidste ti år uændret. Nybyggeriet og renoveringen gik helt i stå under VK-

¹ Ankestyrelsen, 2003

regeringen. De offentlige investeringer på det særlige sociale område er siden 2001 faldet med 66 % og efterlader et akkumuleret efterslæb på 1,8 mia. kr.²

Det alt imens boligstandarden for den danske befolkning i al almindelighed gennem det samme tiår er forbedret betydeligt. For eksempel er andelen af husstande med 1 person, som bor på mindre end 40 m² faldet med 20 %, mens andelen af husstande med 1 person, som bor på mindre end 60 m² er faldet med 14 %.

Mange borgere vælger ikke selv deres botilbud

I voksenhandicapundersøgelsen 2011 svarer godt 50 % af de adspurgte at få eller ingen af deres brugere selv har valgt deres nuværende botilbud. Når vi spørger ind til, hvorfor de ikke selv har valgt deres botilbud, svarer 43 %, at borgerne ikke fik andre tilbud.

Personer med handicap skal have mulighed for at vælge deres bopæl, samt hvor og med hvem de vil bo, på lige fod med andre og er ikke forpligtet til at leve i en bestemt boform. De skal have adgang til et udvalg af støttetilbud i hjemmet

Artikel 19, FN's konvention om rettigheder for personer med handicap

Forbundets botilbudsundersøgelse (2009) viste, udover at boligstandarden er langt fra at være tidssvarende, at institutionsbegrebet og institutionskulturen lever i bedste velgående. Langt de fleste botilbud har mere karakter af at være en arbejdsplads end et hjem for voksne mennesker

med handicap. Dagligdagen og dens gøremål indpasses og struktureres efter faste standarder og normer. En dagligdag, som mere end halvdelen af borgerne kun har delvis indflydelse på.

Selvbestemmelse – og regler

Den aktuelle voksenhandicapundersøgelse (2011) viser, at borgerne i høj eller nogen grad selv bestemmer hvilket tøj de vil købe og have på. De vælger selv deres fritidssysler i dagligdagen, ligesom de frit vælger om de vil have aktiviteter 'for sig selv' eller deltage i fællesaktiviteter sammen med andre borgere i tilbuddet.

De bestemmer også i høj eller nogen grad selv, hvornår de vil have gæster eller selv tager på besøg, ligesom de selv bestemmer om de vil have en kæreste på besøg eller besøge kæresten.

Når det drejer sig om at have en kæreste overnattende eller overnatte hos en kæreste begynder reglerne at dukke op. Det skal nu aftales. Enten fra dag til dag eller planlægges med flere dages varsel.

I den personlige hygiejne og pleje følger de fleste borgerne (70 %) egne rutiner, men kun 4 ud af 10 bestemmer selv, hvem der støtter ham eller hende ved bad. Rigtigt mange borgere må kun gå i bad i morgentimerne. Udover hvornår på dagen borgeren kan gå i bad, er der rundtomkring regler for, hvor ofte og hvor længe borgerne må tage bad.

Personer med handicap har ret til personlig autonomi og uafhængighed, herunder frihed til at træffe egne valg

Præambel, FN's konvention om rettigheder for personer med handicap).

² Voldsomt fald i handicapinvesteringer siden 2001, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, november 2009

Det institutionaliserede liv

Selvbestemmelsen for den enkelte borger, når det handler om, hvornår han eller hun vil spise, stå op og gå i seng, er mere eller mindre institutionaliseret. Meget få (14 %) tilbereder selv deres mad, mens tre ud af ti tilbereder deres hovedmåltid i samarbejde med personalet. 77 % kan i høj eller nogen grad selv vælge om de vil deltage i madlavning og bestemmer selv, hvad de vil spise (68 %). 21 % af borgerne får leveret mad udefra og kun 44 % af dem, der får leveret mad, har mulighed for at vælge hvilken mad de skal have.

Der er regler for hvornår man står op og hvornår man går i seng. Det er, som mange skriver i deres bemærkninger til spørgsmålet i skemaet bag voksenhandicapundersøgelsen 2011 sådan, at borgerne helst skal være i seng mellem kl. 22 og 23, da det er her at natteholdene møder ind og det øvrige personale går hjem.

På spørgsmålet om borgerne selv bestemmer indretning af deres værelse eller lejlighed er svaret, at 61 % af borgerne helt selv eller i høj grad selv bestemmer. Selvbestemmelsen er lidt mindre, når det drejer sig om hvor ofte, hvornår og hvordan der bliver gjort rent. 40 % af borgerne bestemmer i høj eller nogen grad over deres rengøring.

Rammen om den socialpædagogiske indsats

Det er de vilkår voksne mennesker med handicap lever under og dem, som er rammen om den socialpædagogiske indsats. En indsats der skal støtte den enkelte i at fungere i dagligdagen og i relation til omgivelserne. En indsats der skal støtte den enkelte til selv at træffe valg og til at få indflydelse på sit eget liv, at opnå og fastholde egen identitet og aktiv livsudfoldelse. En indsats der skal bidrage til, at den enkelte får en tilværelse på egne præmisser.

Det hvad enten det er voksne mennesker med nedsat fysisk funktionsevne eller voksne mennesker med multiple funktionsnedsættelser. I begge tilfælde skal boligens indretning og faciliteter være fleksible og tage højde for, at mennesker er forskellige og har forskellige behov.

Når behovet er personaledækning hele døgnet

Voksne mennesker med multiple funktionsnedsættelser som har behov for hjælp til alle dagligdagens gøremål for at fungere som borgere i eget hjem har ofte brug for personaledækning hele døgnet. Det kan kræve boformer og -enheder, der gør det muligt, at der på et hvert tidspunkt af døgnet kan ydes hurtig bistand. Selvom der i boligen er brug for plads til kørestole, ståstativer, lift fra værelse til bad, hæve-sænke-badekar og andre tekniske hjælpemidler er det naturligvis afgørende vigtigt, at boligen fremstår som et hyggeligt ikke-institutionelt rum.

Uanset funktionsnedsættelsens karakter og omfang skal den enkelte borger have støtte til at træffe beslutninger om sin egen dagligdag. Voksne mennesker med multiple funktionsnedsættelser der har svært ved at kommunikere

eller træffe egne beslutninger, skal have specialiseret støtte. En støtte der skal gives på en måde, som giver mulighed for selv at træffe valg og for at udfolde sig i livet.

Socialpædagogerne er gode til at give borgerne bedst mulig støtte

De mange medarbejdere på botilbudsområdet gør det godt til trods for vilkårene. Det viser forskellige antropologiske studier. Det medarbejderne, som dem der intervensere og beboerne, som har behov for og ret til støtte, gør sammen i hverdagslivet i botilbud, gøres på en ligeværdig måde. Observationer viser, at socialpædagogerne er gode til give borgerne den bedste mulige støtte, selvom de ikke er tydelige omkring, hvad det er, de kan med deres uddannelse og hvilke opgaver de er bedre rustet til at løse end andre professioner³.

Det er en indsats der er kendetegnet ved stort menneskeligt engagement og faglige ambitioner, hvilket står i kontrast til det billede medierne med de mange sager om omsorgssvigt og nedværdigende behandling har tegnet. Det er det engagement, fagligheden og ambitionerne, vi skal være mere tydelige omkring og have frem. I første omgang i egne rækker og dernæst i offentligheden.

Dilemmaer

Det er et menneskeligt engagement og faglige ambitioner som er underlagt det vilkår, at botilbuddet er en kollektiv boform, som borgerne ikke selv har valg. Det har skabt og skaber en række dilemmaer – mellem:

- Boligen som borgerens eget hjem og samtidig arbejdsplads for medarbejderne
- Botilbuddet som borgerens eget hjem og ramme for et liv på egne betingelser, samtidig med at beboere og medarbejdere er del i et fællesskab, hvor alle skal indrette sig efter og lever med hinanden
- Støttetilbud i hjemmet som skal være så fleksible, at de kan ændres efter borgerens ønsker, samtidig med at støtten gives som "pakkeløsninger" afmålt i tid
- Praktisk, pædagogisk støtte som skal give beboerne frihed til at udfolde sig på deres egne præmisser, samtidig med, at det kan være svært for beboerne at honorere kravene om at bestemme selv.

Tænk over og beskriv hvordan disse dilemmaer prioriteres, balanceres eller er ophævet på din arbejdsplads?

³ Socialpædagogik og botilbud, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet, 2009

Spørgsmål til dialog

Diskuter hvad du og dine kollegaer forstår ved frihed og selvbestemmelse og hvordan den socialpædagogiske praksis ser ud hos jer i forhold til, hvad I forstår ved borgernes ret til at træffe egne valg og bestemme selv?

Med udgangspunkt i dine egne overvejelser over hvad et hjem er for dig, diskuter:

- Hvordan kan boliger til personer med handicap blive deres hjem?
- Hvad hæmmer og hvad fremmer, at boligen opleves som et hjem?
- Hvad kan du og dine kollegaer gøre?

Når målet med den socialpædagogiske indsats er at voksne mennesker med handicap selv skal træffe valg, have indflydelse på deres eget liv, opnå og fastholde egen identitet og udfolde sig aktivt i livet – er spørgsmålet:

- Hvilke roller og kompetencer skal du og dine kollegaer have?

Hvis målene skal realiseres:

- hvad stiller det af krav, uden over dem som det stiller til dig i mødet med den enkelte borger, til det samfundsmæssige og kommunale niveau – de politiske og administrative beslutningstagere?
- Hvordan skal den socialpædagogiske indsats se ud i fremtiden? Hvilke betingelser skal være opfyldte for at en inkluderende indsats kan udfolde sig og gennemføres fuldt ud?



Beskæftigelses- og uddannelsestilbud

Der er rigtigt mange gode eksempler på at voksne mennesker med handicap er blevet tættere knyttet til arbejdsmarkedet. Gennem de sidste år har Servicestyrelsen udviklet og afprøvet en indsatsmodel for den kommunale organisering og udvikling af den beskyttede beskæftigelse. En model der kan bane vej for andre former for beskyttet beskæftigelse på arbejdsmarkedet.

En vifte af arbejdstilbud

Supported Employment er et andet eksempel, hvor EUSE i Danmark med organisationen Lifeworks i USA som den største inspirationskilde har arbejdet på at skaffe og støtte voksne mennesker med handicap i arbejde i almindelig job. Flaskedrengene fra Bilka i Slagelse, hvor en gruppe unge mennesker med handicap passer flaskecentralen er et ofte omtalt eksempel.

Socialøkonomiske virksomheder hvor iværksættere opretter arbejdspladser for mennesker med handicap er andre eksempler. Non-profit virksomheder uafhængige af den offentlige sektor eller som Ciderværkstedet i Svaneke på Bornholm et kommunalt beskæftigelsesprojekt.

Mange regionale, kommunale såvel som private tilbud om beskæftigelse med udgangspunkt i Lov om social service § 103 og § 104 prøver sig frem og har skabt meningsfulde arbejdspladser som for eksempel genbrugsbutikken Kramboden og Café Danehof, der begge er tilknyttet Nyborgværkstedet.

I Kramboden oplæres medarbejderne i afhentning af effekter, opstilling i butikken, salg til en realistisk pris og evt. udbringning mod en ekstra betaling. I cafeen er medarbejderne beskæftiget med kundebetjening, madlavning, bagning, servering, opvask og rengøring. De oplæres i hygiejne, kassebetjening, fremmedsprog m.m..

Bøgeskovgård, der er en aktivitets- og oplevelsespark for børn i dagpleje, daginstitutioner og skolefritidsordninger er endnu et eksempel på en arbejdsplads for voksne mennesker med handicap. De servicerer parkens kunder, plejer parken og opbygger aktiviteter til parken, så den er i konstant udvikling.

Personer med handicap har ret til at arbejde på lige fod med andre på et arbejdsmarked og i et arbejdsmiljø, der er åbent, inkluderende og tilgængeligt for personer med handicap

Artikel 27, FN's konvention om rettigheder for personer med handicap.

Kun få er tilknyttet det ordinære arbejdsmarked

Alligevel er virkeligheden den, at 9.600 voksne mennesker med handicap er i tilbud med beskyttet beskæftigelse (§ 103), heraf 6.800 voksne med nedsat psykisk funktionsevne. 25.800 deltager i aktivitets- og samværstilbud (§ 104), heraf 9.400 voksne med nedsat psykisk funktionsevne⁴.

⁴ Den sociale ressourceopgørelse for voksenområdet, Danmarks Statistik, 10. juni 2011

Kendsgerningerne er, at blot 7,6 % af borgerne i beskyttet beskæftigelse har en tilknytning til det ordinære arbejdsmarked (fx. løntilskudsjob, fleksjob, 'udplacering', praktik eller andet). Det viser voksenhandicapundersøgelsen 2011. Undersøgelsen viser endvidere, at i 45 % af botilbuddene kan tilbuddet om beskæftigelse forgå i forbindelse med botilbuddet. I 75 % af botilbuddene, kan aktivitets- og samværstilbuddet foregå i forbindelse med botilbuddet. Borgerne kommer med andre ord ikke ud af matriklen.

Beskyttede værksteder er normen

De beskyttede værksteder er således rammen om næsten alle beskyttede arbejdspladser. I de tilfælde, hvor arbejdet foregår på en almindelig arbejdsplads er reglen for det meste, at det er det beskyttede værksted, som står for ansættelsen og de dertil knyttede forpligtelser⁵.

I april 2010 var der 680 tilbud med beskyttet beskæftigelse samt aktivitets- og samværstilbud efter §§ 103 og 104 i lov om social service. Den sociale ressourceopgørelse (2011) optæller ikke hvor mange af de 680 tilbud der er henholdsvis beskyttede værksteder og aktivitets- og samværstilbud. SFI's kortlægning (2009) oplyser, at der er godt 200 værksteder (§ 103) på landsplan.

Langt til målet om inkluderende beskæftigelse

Der er langt til målet en inkluderende beskæftigelse på lige fod med andre på det almindelige arbejdsmarked – og som SFI's kortlægning viser, er det kun 60 % af de beskyttede værksteder, der arbejder på, at voksne mennesker med handicap får en plads på arbejdsmarkedet med den støtte der er nødvendig.

Det at være tilknyttet til arbejdslivet og arbejdsmarkedet indeholder tre elementer. Det første "at være på en arbejdsplads" betyder, at man har et andet sted at gå hen om morgenen. Det andet element "at udføre et reelt stykke arbejde" handler om, at man som ansat har nogle arbejdsopgaver, der skal udføres. Det tredje element "at arbejde under forhold, som ligner andre lønmodtageres" betyder, kort og godt, at man er i arbejde med forhold, som gælder for alle andre personer i arbejde⁶.

Der er rigtigt mange beskyttede værksteder, der seriøst arbejder med opgaver, der har en reel betydning i forhold til den produktion eller service, som værkstedet yder – hvor de ansatte laver noget der giver mening. Mange værksteder gør en del for at få ansættelsen til at tage sig normal ud – at man får løn, feriepenge, aftalt arbejdstiden, kontrakt eller ansættelsesbevis. Ikke desto mindre er borgere i beskyttet beskæftigelse uden lønmodtagerrettigheder, da de er visiteret til tilbuddet som en social foranstaltning.

Omkring en tredje del af værkstederne har lokale virksomhedsaftaler om særlige beskæftigelsesforløb, og det er især disse værksteder, der anvender enkelt- og gruppeplacering. Det sker for det meste som løntilskudsjob (skånejob) med en mentor til at introducere, vejlede og oplære borgeren og en personlig assistance til at klare arbejdet. Kun få værksteder bruger fleksjob som jobtype.

⁵ Beskyttet beskæftigelse – en kortlægning, SFI, 2009

⁶ John Nygren, Der er plads til os derude – brugernes muligheder for beskæftigelse uden for dagtilbuddets rammer, SUS, 2005

Manglende dialog mellem jobcenter og handicapafdeling

En alvorlig barriere for at voksne mennesker med handicap kan få en plads på arbejdsmarkedet synes at være den manglende dialog mellem jobcenter og handicapafdelingen i den kommunale forvaltning. Arbejdsmarkedslovgivningen og serviceloven spiller ganske enkelt ikke sammen. Kun en sjettedel af landets kommuner sigter mod, at voksne mennesker med handicap skal ud på det almindelige arbejdsmarked.

Voksne mennesker med multiple funktionsnedsættelser har som alle andre ret til beskæftigelse. Når borgeren med multiple funktionsnedsættelser ikke kan tage imod andre af samfundets tilbud, herunder beskyttet beskæftigelse, eller deres særlige behov ikke kan tilgodeses på et beskyttet værksted, tilbydes de et aktivitets- og samværstilbud.

Aktivitets- og samværstilbud

Et aktivitets- og samværstilbud består som oftest af en række forskellige aktiviteter fra almindeligt samvær til mere beskæftigelseslignende aktiviteter. I mange aktivitets- og samværstilbud ligger fokus på omsorg, pleje og social træning. Det kan være sansestimulerende træning og træning i almindelig dagligdags levetilstande.

Udflugter, motion, madlavning og socialt samvær med underholdning er til stadighed en bestanddel af aktiviteterne i et aktivitets- og samværstilbud. På den måde bliver aktivitets- og samværstilbudene en blanding af et fritids- og beskæftigelsestilbud – og såmænd også et tilbud om undervisning eller læring (social træning).

Personer med handicap har ret til uddannelse med den nødvendige støtte i det almindelige uddannelsessystem

Artikel 24, FN's konvention om rettigheder for personer med handicap.

Retten til treårigt uddannelsesforløb efter folkeskolen

I august 2007 trådte "Lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov" i kraft. Den giver blandt andet unge mennesker med handicap som er ude af stand til at tage en gymnasial uddannelse eller en erhvervsuddannelse retskrav på at blive tilbudt et treårigt uddannelsesforløb efter folkeskolen. Det blev af mange betegnet som en "verdenssensation".

Den særligt tilrettelagte ungdomsuddannelse afspejler sig i voksenhandicapundersøgelsen (2011) således, at i 37 % af botilbuddene deltager en eller flere borgere i en særligt tilrettelagt ungdomsuddannelse og 16 % i en særligt tilrettelagt uddannelse i samarbejde med en erhvervsskole eller lignende.

Ellers har uddannelsesstilbuddene til voksne mennesker med handicap udover undervisningspligtens ophør gennem tiden været få, svært tilgængelige og i meget begrænset grad, særligt tilrettelagt. Muligheden for at blive indlemmet i det almindelige uddannelsessystem har haft ringe vilkår, hvilket igen har gjort det svært at få en plads på arbejdsmarkedet. Det mest almindelige er fortsat oplæring og uddannelse på et beskyttet værksted. Eventuelt beskyttet beskæftigelse kombineret med specialundervisning eller et særligt tilrettelagt beskæftigelsesforløb.

16

Man træner og underviser borgeren, *inden* man finder jobbet, hvor omdrejningspunktet i Supported Employment er, at man først finder jobbet, og at borgeren herefter modtager træning og undervisning i arbejdets udførelse⁷.

Der er ikke nok undervisningstilbud. Der mangler uddannelser, hvor borgeren kan dygtiggøres i delkompetencer. Der er en tendens til at det er tilbuddene der vælger borgeren og ikke omvendt – at borgerens ønsker og behov ikke imødekommes⁸.



Dilemmaer

Det vilkår, at det er tilbuddene der vælger borgeren og ikke omvendt, har skabt og skaber en række dilemmaer, som engagementet og de faglige ambitioner om en inkluderende indsats skal udspille sig i – dilemmaer som:

- Det beskyttede værksted som borgerens arbejdsplads og samtidig arbejdsplads for medarbejderne
- En inkluderende indsats der skal tage højde for borgerens individuelle behov, samtidig med at de har kollegaer og ansatte de skal indrette sig efter og lever med i et arbejdsfællesskab
- En inkluderende indsats som skal give borgerne plads på arbejdsmarkedet, samtidig med, at det kan være svært at fungere ude på en almindelig arbejdsplads
- Aktivitets- og samværstilbuddet som et tilbud om beskæftigelse, samtidig med at det er et fritidstilbud til borgerne.

Tænk over og beskriv hvordan disse dilemmaer prioriteres, balanceres eller er ophævet på din arbejdsplads?

⁷ Henning Jahn, Vejen til et inkluderet arbejdsliv, Vera, tidsskrift for pædagoger, no.53, december 2010.

⁸ Charlotte Ringmode og Leif Buch-Hansen, Udviklingshæmmede menneskers muligheder for uddannelse, DPU 2004.

Spørgsmål til dialog

Diskuter hvad du og dine kollegaer forstår ved beskæftigelse og uddannelse og hvordan den socialpædagogiske indsats ser ud hos jer i forhold til, hvad I forstår ved borgernes ret til at få en plads på arbejdsmarkedet – at være inkluderet?

Med udgangspunkt i dine egne overvejelser over hvad et arbejde er for dig, diskuter:

- Hvordan kan den beskyttede beskæftigelse til personer med handicap blive et arbejde?
- Hvad hæmmer og hvad fremmer, at den beskyttede beskæftigelse opleves som et arbejde?
- Hvad kan du og dine kollegaer gøre?

Når målet med den socialpædagogiske indsats er at skaffe og støtte voksne mennesker med handicap i arbejde i almindelige job – er spørgsmålet:

- Hvilke roller og kompetencer skal du og dine kollegaer have?

Hvis målene skal realiseres,

- hvad stiller det af krav, uden over dem som det stiller til dig i mødet med den enkelte borger, til det samfundsmæssige og kommunale niveau – de politiske og administrative beslutningstagere?
- Hvordan skal den socialpædagogiske indsats se ud i fremtiden? Hvilke betingelser skal være opfyldte for at en inkluderende indsats kan udfolde sig og gennemføres fuldt ud?



Inklusion og deltagelse i lokalsamfundet

Muligheden for at deltage i kultur- og fritidsaktiviteter er en væsentlig del af alle menneskers liv. At deltage i en organiseret fritidsaktivitet i en forening eller klub, involverer typisk en fysisk tilstedeværelse og et samvær med andre mennesker. De finder sted i en anden lokalitet end hjemmet, uddannelsesstedet eller arbejdspladsen, hvorfor det sociale samvær som oftest finder sted med mennesker uden for familien, studiet eller arbejdsfællesskabet.

Kultur- og fritidsaktiviteter er afsæt for udviklingen af sociale fællesskaber og venskaber. Medlemskab af en forening eller anden fritidsaktivitet giver bedre trivsel og sociale netværk.

Deltagelse i kulturelle aktiviteter og foreningslivet giver en oplevelse af at høre til i et fællesskab. At være anerkendt som individ i fællesskabet er en katalysator for den identitetsmæssige udvikling.

Organiserede og uorganiserede fritidsaktiviteter

Der skelnes almindeligvis mellem organiserede og uorganiserede fritidsaktiviteter. Organiserede kultur- og fritidsaktiviteter er kendetegnet ved, at være faste og på bestemte tidspunkter – for eksempel i løbet af ugen. De kræver som oftest medlemskab af en forening eller tilmelding på et aftenskolehold. De uorganiserede kultur- og fritidsaktiviteter kan være teater- og biograf-

besøg, brug af biblioteker, museer mv.. Men, hvad enten kultur- og fritidsaktiviteterne er organiseret eller uorganiseret, er de typisk selvalgte, lyst- og interessebetonet. Cirka halvdelen af befolkningen går til faste fritidsaktiviteter på bestemte tidspunkter i løbet af ugen. Blandt de unge er andelen lidt større.

Personer med handicap har ret til at tage del i kulturlivet, rekreative tilbud, fritidsaktiviteter og idræt på lige fod med andre

Artikel 30, FN's konvention om rettigheder for personer med handicap.

I mange år er det gået den rigtige vej. Der er mange gode eksempler på borgere i botilbud som går til faste ugentlige fritidsaktiviteter blandt mange muligheder, for eksempel idræt, foreningsliv, klubber, bowling, ridning, svømning m.v.. Mange deltager i spontane aktiviteter så som biografbesøg, koncertbesøg, byture mv..

Voksne mennesker med handicap massivt underrepræsenteret i foreningslivet

Resultater fra Voksenhandicapundersøgelsen 2011 viser, at mere end en tredjedel (39 %) af borgerne i botilbud bruger lokalsamfundet og deltager i foreningslivet, mens trejerdedel (74 %) deltager i lokale arrangementer. Næsten samtlige borgere bruger lokalsamfundet til indkøb (94 %) og udflugter (92 %).

Alligevel viser undersøgelser⁹, at voksne mennesker med handicap er massivt underrepræsenteret i foreningslivet og de frivillige sociale organisationer og det gælder i særlig grad mennesker

⁹ Fritidstilbud til unge handicappede, Center for ligebehandling af Handicappede, januar 2007

med betydelig og varig nedsat psykisk funktions-
evne. Det mest almindelige er fortsat, at det er
botilbuddene som tilbyder og arrangerer for
eksempel musik- og sangaftener på bostedet og i
weekenderne oplevelser ud af huset – i grupper.
Cafebesøg, byture, ture “ud i det blå” med mere.

Når voksne mennesker med handicap især
personer med betydelig og varig nedsat funktions-
evne er særligt udsatte for at havne i en situation
helt uden eller med et meget tyndt socialt net-
værk skyldes det en række barriere i lokalsam-
fundets kultur- og foreningsliv i form af mang-
lende rummelighed samt sociale og
kommunikative vanskeligheder.

Tal fra voksenhandicapundersøgelsen viser, at
borgernes fællesskaber typisk samler sig om
aktiviteter så som sport, kultur mv. (58 %),
ligesom de er minded for relationer til og kontakt
med venner, familie mv. (86 %). Meget få, kun
8 % er orienteret mod de samfundsmæssige
aktiviteter – så som at deltage i en brugerorgani-
sation, det politiske liv mv.

På spørgsmålet om de sociale netværk og fælles-
skaber typisk er med andre borgere med funkti-
onsnedsættelser, er svaret, at for 12 % af bor-
gerne er alle deres sociale netværk og
fællesskaber med andre borgere med funktions-
nedsættelse. For 48 % af borgerne er mange af
deres sociale netværk og fællesskaber med
andre borgere med funktionsnedsættelse.

Når borgerne deltager i fællesskaber og sociale
sammenhænge er de først og fremmest fysisk til
stede (47 %). 27 % deltager aktivt, mens kun
16 % deltager aktivt og påvirker aktiviteten.
Der er blot 10 % som deltager aktiv og er med i
planlægningen af aktiviteterne.

De særlige handicapkulturer

Der findes en række kultur- og fritidstilbud som
har til formål at bringe bestemte handicapgrupper
sammen. Det drejer sig især om døve og bevæ-
gelseshandicappede. Disse former for kultur- og
fritidsaktiviteter kan anskues ud fra forskellige
synsvinkler. De kan på den ene side ses som en
forlængelse af institutionstænkningen. Voksne
mennesker med handicap er bedst tjent med at
indgå i fællesskaber med andre handicappede,
som det siges. Men, set fra de handicappedes
eget perspektiv kan deltagelsen i egne særlige
aktiviteter være udtryk for, at de søger fælleska-
bet med ligesindede for på den måde at beskytte
sig mod normalsamfundets ekskluderende
praksis.

På den anden side kan de særlige handicaprela-
terede kultur- og fritidstilbud også ses som udtryk
for en bestemt form for handicapkultur, hvor
voksne mennesker med handicap søger sammen
i fællesskaber, fordi de har fælles interesser,
erfaringer og kompetencer, der kan udvikles og
synliggøres i disse fællesskaber.

**Personer med handicap skal have adgang til et udvalg
af støttetilbud på boligområdet samt andre lokale
støttetilbud, herunder den nødvendige personlige
bistand for at kunne leve og være inkluderet i samfun-
det samt for at forebygge isolation fra eller udskillelse
af samfundet**

(Artikel 19, FN's konvention om rettigheder for personer med handicap).

Behovet for massiv støtte ved deltagelse

Udover de holdningsmæssige barrierer er en væsentlig årsag til, at voksne mennesker med handicap ikke deltager i lokale fællesskaber og kulturelle arrangementer, at de ofte har brug for massiv støtte, når de skal deltage i sociale sammenhænge. Det gælder 37 % af borgerne. 44 % har brug for støtte og 18 % har nogle gange brug for støtte. Det viser voksenhandicapundersøgelsen 2011.

Når der spørges til, hvilke forhold der vanskeliggør, at den enkelte borger får et større socialt netværk og bliver en del af de lokale fællesskaber, svarer 29 % af respondenterne, at det er manglende tid og 39 % de økonomiske ressourcer samt tilrettelæggelsen af arbejdet.

Manglende tid og penge til ledsagelse

Der er ikke tid og penge til socialpædagogisk bistand og støtte til ledsagelse i forbindelse med fritids- og kulturaktiviteter i lokalmiljøet. Den fysiske ledsagelse uden socialpædagogisk indhold, ledsagetimerne, er heller ikke tilstrækkelige. Kun 36 % af de adspurgte svarer, at de tildelte ledsagetimer er tilstrækkelige til at "alle" eller "mange" af borgerne får deres ønsker opfyldt. Hele 53 % mener, at de manglende økonomiske ressourcer og 21 % at det er tid som begrænser brugernes muligheder for at "tage ud i verden" (Voksenhandicapundersøgelsen 2011).

Ingen betvivler, at den socialpædagogiske bistand og støtte til ledsagelse såvel som den fysiske ledsagelse uden socialpædagogisk indhold er betydningsfuld, når voksne mennesker med handicap skal udfolde sig individuelt og i samspil med andre i lokalsamfundets forenings- og fritidsliv. Heller ikke, at mange medarbejdere,

til trods for vilkårene, gør en daglig indsats for at få mennesker med handicap til at gøre brug af og deltage i lokalsamfundets forenings- og kulturliv.

Fysiske, sociale og kommunikative barrierer

En indsats der til tider vanskeliggøres af en manglende rummelighed i de frivillige forenings- og fritidstilbud. Der findes en række fysiske, sociale og kommunikative barrierer for handicappedes deltagelse i det frivillige foreningsliv. Barrierer der kun kan nedbrydes, hvis forenings- og fritidsmiljøet såvel som kulturlivet i lokalsamfundet inddrages i indsatsen. Ganske som der eksisterer virksomhedsaftaler på beskæftigelsesområdet burde der findes "foreningsaftaler" på fritidsområdet.

Behovet for personlig assistent

Voksne mennesker med handicap, der som alle andre vil deltage i foreningslivet, bør kunne bistås af en personlig assistent, som de kan det på arbejdsmarkedet. Ganske som der er funktioner i jobbet, som de selv er forhindret i at udføre på grund af deres funktionsnedsættelse, er der forhindrer for, at voksne mennesker med handicap kan virke i kultur- og foreningslivet. En personlig assistent eller social mentor vil især have betydning for voksne mennesker med multiple funktionsnedsættelser, som omgivelserne kan have vanskeligt ved at forstå og tage til sig. En personlig assistent, der kan være brobygger og formidler.

Der er brug for at samfundets kultur- og fritidsliv åbner sig for voksne mennesker med handicap og tilsvarende må botilbuddene såvel som de mange aktivitets- og samværstilbud åbne sig for samfundet.



Dilemmaer

Det vilkår at de fleste fritids- og kulturtilbud er institutionstænkte særligt handicapspecifikke, har skabt og skaber en række dilemmaer, som engagementet og de faglige ambitioner om en inkluderende indsats skal udspille sig i – dilemmaer som:

- De almene tilbud som inkluderende og de særlige tilbud som identitetsdannende fællesskaber blandt ligesindede.
- En praktisk, pædagogisk støtte, der skal hjælpe borgeren til selv at vælge kultur- og fritidsaktiviteter efter lyst og interesse, samtidig med at de tilbydes fælles arrangementer i botilbuddet, udflugter, sommerferierejser m.v.
- Aktivitets- og samværstilbud der skal være et fristed for borgerne med mulighed for at udfolde sig individuelt og i sociale fællesskaber, samtidig med at tilbuddet skal støtte borgeren til at komme i beskæftigelse.
- En praktisk, pædagogisk støtte i borgernes eget hjem såvel som i deres aktivitets- og samværstilbud, som skal hjælpe borgeren i at bruge lokalsamfundets kultur- og fritidsaktiviteter, samtidig med at indsatsen skal beskytte dem mod afvisning og eksklusion i normalsamfundet.

Tænk over og beskriv hvordan disse dilemmaer prioriteres, balanceres eller er ophævet på din arbejdsplads?

Spørgsmål til dialog

Diskuter hvad du og dine kollegaer forstår ved at leve og være inkluderet i samfundet og hvordan den socialpædagogiske indsats ser ud hos jer i forhold til, hvad I forstår ved borgerens ret til at tage del i kulturlivet, rekreative tilbud, fritidsaktiviteter og idræt på lige fod med andre?

Med udgangspunkt i dine egne overvejelser over hvad kultur- og fritidsaktiviteter er for dig, diskuter:

- Hvordan kan aktivitets- og samværstilbud til personer med handicap blive et fristed, hvor borgeren kan udfolde sig individuelt og sammen med andre i sociale fællesskaber?
- Hvad hæmmer og hvad fremmer, at aktivitets- og samværstilbud opleves som selvvalgte, lyst- og interessebetonede aktiviteter?

Hvad kan du og dine kollegaer gøre?

Når målet med den socialpædagogiske indsats er at sikre voksne mennesker med handicap de samme muligheder for at deltage i kultur- og fritidsaktiviteter som andre – er spørgsmålet:

- Hvilke roller og kompetencer skal du og dine kollegaer have?

Hvis målene skal realiseres,

- Hvad stiller det af krav, uden over dem som det stiller til dig i mødet med den enkelte borger, til det samfundsmæssige og kommunale niveau – de politiske og administrative beslutningstagere?
- Hvordan skal den socialpædagogiske indsats se ud i fremtiden? Hvilke betingelser skal være opfyldte for at en inkluderende indsats kan udfolde sig og gennemføres fuldt ud?

Efterskrift

AKF (Anvendt KommunalForskning) undersøgte i 2006-2010, hvilke forandringer borgere, medarbejdere og ledere på specialtilbuddene oplevede i forbindelse med kommunalreformen¹⁰. KL udtrykt straks stor tilfredshed med undersøgelsen, og formanden for KL's Social- og Sundhedsudvalg, Anny Winther sagde omgående, at der nu var solid dokumentation for, at handicappede borgere, der bor i botilbud, ikke har oplevet forringelser som følge af kommunalreformen. Danske Handicaporganisationer kaldte rapporten for rosenrød og kunne ikke genkende det billede, som AKF tegner af handicapservicen i kommunerne¹¹.

Det som blev fortiet i debatten var og er, som delundersøgelsen¹² viser, at lederne på handicapinstitutioner har mindre tid til de personale- og udviklingsmæssige opgaver. Det administrative fylder rigtigt meget. Mængden af skrivebordsarbejde og møder er vokset.

Undersøgelsen viser, at den kommunale virkelighed har placeret lederne i en situation, hvor de oplever, at de må bevæge sig væk fra den faglige lederrolle over mod de administrative og strategiske opgaver. Ledernes opmærksomhed er trukket væk fra det daglige arbejdsliv i tilbuddet og over mod den udadrettede kontakt til driftsherren og de nye markedsvilkår.

Det som kommunerne er optaget af, er driften af tilbuddene. Standarder og retningslinjer for f.eks. handleplaner og dokumentationsarbejdet, centralt styrede indkøbsaftaler, bygningsvedligeholdelse, faste rammer for design af hjemmesiden og informationsmateriale.

De har mest af alt fokus på økonomien – køb og slag af ydelser – mens den faglige udvikling, hvordan kommunen kan kvalificere indsatsen for de borgere som har størst behov, fylder meget lidt. Det er rammebetingelserne, som har kommunernes opmærksomhed, og ikke fagligheden og den måde den organiseres og udøves på. Det er de økonomiske hensyn frem for de faglige der prioriteres.

Kommunerne har som myndighed og driftsorganisation opbygget en økonomistyring, som har gjort de sociale tilbud på voksenhandicapområdet til leverandører på et marked fremfor partnere i opgaveløsningen. Det gør, at kommunerne entydigt fokuserer på at styre økonomien. Det gøres med performance management og lignende styringskoncepter. Systemer der mere skaber bureaukrati end videreudvikling og nytænkning.

¹⁰ Specialiserede tilbud til borgere med handicap – efter reformen, AKF december 2010

¹¹ Specialtilbud under pres – tid til de næste skridt, Socialpædagogerne, maj 2011

¹² Hverdagslivet og kommunalreformen – erfaringer fra specialiserede tilbud på handicapområdet 2008, AKF Working paper 2009.

En udvikling som heldigvis flere og flere kommunale og andre politiske beslutningstagere stiller spørgsmålstejn ved og lægger afstand til. Det opmuntrende i AKF-undersøgelsen er, at mange ledere oplever, at det nu er tid til, at vende blikket indad og fokuserer på den faglige udvikling og kvalificeringen af medarbejderne. Og netop behovet for faglig udvikling står højt på medarbejdernes ønskeliste.

Det er, hvad voksenhandicapundersøgelsen 2011 viser. 85 % af de adspurgte svarer, at de på personalemøder i høj eller nogen grad diskuterer målet med arbejdet. 83 % diskuterer i høj eller nogen grad etiske værdier og principper. 80 % i høj eller nogen grad dokumentation af opgaveløsningen.

Der er klangbund for en forstærket indsats på voksenhandicapområdet. Vi skal have fokus på fagligheden, den fremtidige udvikling og fornyelse af området. Entusiasmen og den faglige stolthed skal genskabes. Forbundets projekt "arbejdsglæde, indflydelse, synlighed" 2009-2010 viste entydigt, at arbejdsglæden er stor på arbejdspladser som har et klart værdigrundlag og er afklaret på vidensgrundlaget.

Projektet viste, at det faglige og kollegiale fællesskab er stærkt på arbejdspladser, hvor det faglige er et fælles projekt. Erfaringsudveksling og at dele viden på arbejdspladsen bidrager til arbejdsglæden såvel som synligheden. Kollektiv refleksion og respekt for den enkeltes faglighed øger arbejdsglæden. Udvikling med fokus på faglighed via inddragelse af medarbejderne og indflydelse på egen læring og udvikling skaber arbejdsglæde.

Det er afgørende for arbejdsglæden og synligheden, at et fælles fundament formuleres og diskuteres blandt medarbejderne. Et eksplicit fagligt grundlag er med til at skabe større faglig identitet og stolthed. Det er når man kan forstå og forklare over for sig selv og andre, hvorfor man gør som man gør, at man finder en professionel glæde ved arbejdet.

Anerkendelse – indadtil og udadtil – er et vigtigt parameter i udviklingen af fagligheden. Indadtil som gensidigt anerkendende arbejdsformer, der udmønter sig i en større faglig fællesskabsfølelse og udadtil om at blive anerkendt for sin indsats af andre faggrupper og de politiske beslutningstagere.

Hvad enten du arbejder med praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet, en inkluderende indsats på et værksted eller i aktivitets- og samværstilbud, med ledsagelse i lokalsamfundet som socialpædagogisk bistand og støtte er det fælles udgangspunkt de værdier og principper som kommer til udtryk i FN's handicapkonvention. Værdier og principper der er et centralt grundlag i dialogen om udviklingen af den socialpædagogiske praksis og forståelsen af den samfundsmæssige opgave. Etisk bevidsthed og kollektiv refleksion er et afgørende kvalitetsaspekt i socialpædagogisk praksis.

Bilag

DET GODE ARBEJDE – en bedre hverdag

Socialpædagogens faglige stolthed og identitet er et resultat af, at vi ved, hvorfor vi gør, hvad vi gør. Når det vi gør, giver mening og skaber værdi for andre end os selv, er den professionelle glæde og tilfredshed ved arbejdet stor og den socialpædagogiske indsats værdsat. Anerkendelse, faglighed, åbenhed og engagement er centralt for det gode arbejde.

Anerkendelse

Anerkendelse handler om at insistere på dialog og forskellighed i det daglige arbejde - om at respektere hinanden som professionelle, kollegaer og samarbejdspartnere. Mangfoldighed er en forudsætning for god kvalitet i indsatsen. Det gode arbejde bygger på gensidigt anerkendende arbejdsformer og er kendetegnet ved, at medarbejderne står inde for det de gør og er synlige på det overfor andre faggrupper og i offentligheden.

Faglighed

Faglighed handler om at skabe mening i en ofte travl hverdag – om mulighed for udvikling og fordybelse. Et fælles fagsprog er en forudsætning for at kunne reflektere sammen. Det gode arbejde bygger på den aktuelt bedste viden, velbeskrevne metoder og en dokumenteret indsats og er kendetegnet ved kollektiv refleksion og respekt for den enkeltes faglighed, stærke kompetencer og en klar rollefordeling i samarbejdet med andre.

Åbenhed

Åbenhed handler om at bringe sine kompetencer i spil og være en del af et fagligt fællesskab. Imødekommenhed og kontakt er en forudsætning for udvikling af indsatsen. Det gode arbejde bygger på mange berøringsflader til omverdenen, inddragelse af borgere, pårørende og andre interessenter og er kendetegnet ved, at viden deles i netværk med andre arbejdspladser.

Engagement

Engagement handler om indflydelse i fællesskab - om at tage ansvar for hele arbejdet og møde andre med troværdighed. Tillid og nærvær, kontakt og samspil, er forudsætning for den professionelle relation. Det gode arbejde bygger på rammer og retning frem for regler og er kendetegnet ved kompetente medarbejdere og et velorganiseret samarbejde mellem tillidsrepræsentanter, sikkerhedsrepræsentanter og ledelse.

Socialpædagoger er glade for og stolte af deres arbejde, når de arbejder på steder, hvor arbejdsmiljøet er i orden, fagligheden er på plads, etikken ligger som en daglige ledetråd og kvaliteten er i højsæde. Når socialpædagoger får lov til at koncentrere sig om deres fag, og gør sig umage med at udvikle det, gør de en forskel til glæde og gavn for de børn, unge og voksne, som har brug for socialpædagogisk støtte, rådgivning og behandling.

Vedtaget på kongressen november 2010

**Socialpædagogernes
Landsforbund**

Brolæggerstræde 9
1211 København K

Telefon 7248 6900

www.sl.dk